

Anneli Anttonen, Kirsti Lempiäinen ja Marianne Liljeström (toim.)

Fem

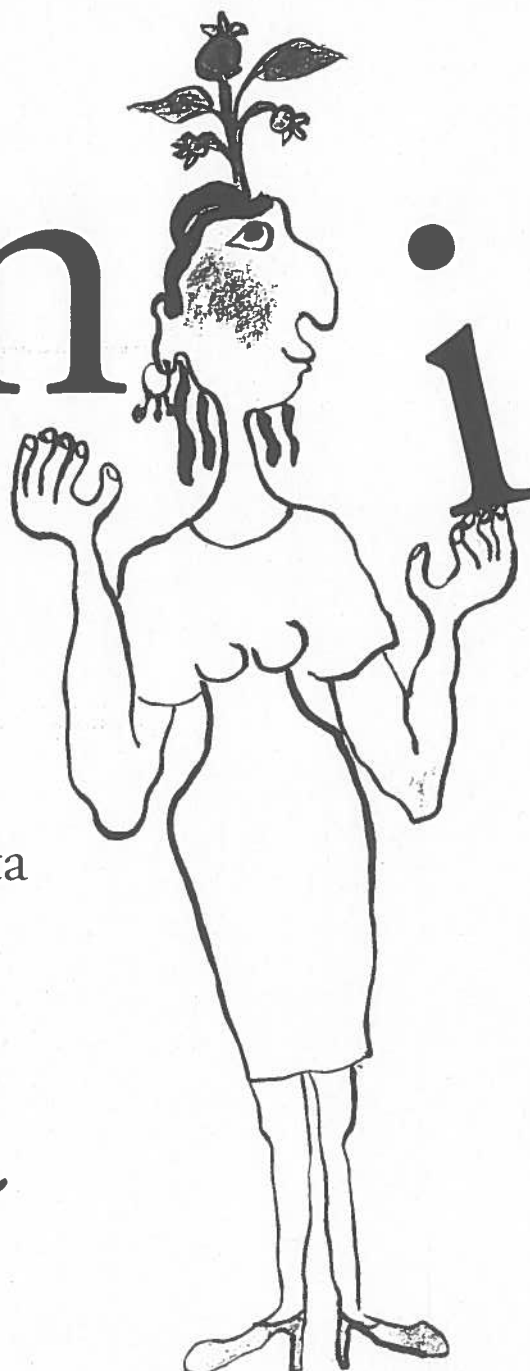
Feministejä –

nis

Aikamme ajattelijoina

tejä

Vastapaino

Feministejä

– Aikamme ajattelijoita

Toimitaneet

Anneli Anttonen,

Kirsti Lempiäinen

& Marianne Liljeström

o s u s k u n t a
VASTAPAINO

Tampere 2000

Sisältö

ESIPUHE	7
<i>Marianne Liljeström, Anneli Anttonen ja Kirsti Lempiäinen</i> Nykyfeminismin ajattelijoita: Johdatus teemaan	9
<i>Kirsti Lempiäinen</i> Rosi Braidotti – Nomadisen naissubjektuuden visioija	19
<i>Tuija Pulkkinen</i> Judith Butler – Sukupuolen suorittamisen teoreetikko	43
<i>Katriina Honkanen</i> Mary Daly: Feministit!	61
<i>Anu Koiuinen</i> Teresa de Lauretis: Sosiaalisen ja subjektiivisen rajankäyntiä	85
<i>Kirsti Lempiäinen & Marianne Liljeström</i> Elizabeth Grosz: Feminististen synteesien luoja	115
<i>Sanna Rojola</i> Donna Haraway – Mieluummin kyborgi kuin jumalatar	137
<i>Suvi Ronkainen</i> Sandra Harding – Sijoittautumisen ja sitoutumisen tietoteoreetikko	161

© Vastapaino ja kirjoittajat

ISBN 951-768-066-X

Painettu Tammer-Paino Oy:ssä
Tampereella 2000

<i>Eila Rantonen</i>	
bell hooks: Toisin opettaja	187
<i>Virpi Lehtinen</i>	
Luce Irigarayn filosofinen hankke:	
Etiikka, rakkaus ja naisellinen	213
<i>Päivi Kosonen</i>	
Nancy K. Miller: Elämä ja teokset	239
<i>Marianne Liljeström</i>	
Adrienne Rich: Runoilija ja feministi	255
<i>Ann-Carin Östman</i>	
Joan Scott ja feministinen historiankirjoitus	275
<i>Lea Rojola et al.</i>	
Gayatri Chakravorty Spivak ja väärinlukemisen politiikat	295
<i>Anneli Anttonen</i>	
Iris Marion Youngin ajatuksia feminismistä, eron politiikasta ja ruumiillisuudesta	319
Kirjoittajat	344
Hakemisto	347

ESIPUHE

Ajatus kirjoittaa kirja aikamme tärkeitä feministisajattelijoista syntyi samoihin aikoihin, kun nykyisessä Tampereen yliopiston naistutkimuksen laitoksesta tuli itsenäinen opetus- ja tutkimusyksikkö vuonna 1996. Samana vuonna naistutkimuksen opetusohjelmia laajeni, mikä antoi aikaisempaa enemmän tilaa teoriaopinnoille. Feministisen teorian opiskelu on kuitenkin vaativa tehtävä, sillä vain muutamia teoksia on käännetty suomen kielelle. Halusimme tehdä kirjan, joka madaltaa edes hieman kynnystä tартua vieraskielisiin alkuperäisteksteihin ja joka antaa monipuolisen käsityksen feministisen teorian nykykeskusteluista.

Kirja *Feministeja – Aikamme ajattelijoita* on monenlaisen yhteistyön tulos. Ensin kirjahanketta luonnostelivat toimittajista Anneli Anttonen ja Kirsi Lempiäinen. Marianne Liljestromin liittyessä naistutkimusyksikön opettajakuntaan kirjaa alettiin ideoida uudelleen. Kirjaan valittujen teoreetikoiden ryhmä on elänyt ja muuttunut, sillä myös kirjoittajakunta muuttui vuosien mittaan. Joitakin teoreetikkoja puosi pois, koska kirjoittajia ei yksinkertaisesti löytynyt tai jos löytyi, niin heillä ei ollut aikaa juuri tähän hankkeeseen. Uusiimmat kirjoituspyynnöt kuitenkin tuottivat myönteisen ja vieläpä innostuneen vastauksen.

Kirjaan feministisista ajattelijoista kirjoittaneet naistutkijat toimivat Suomen eri yliopistoissa ja edustavat useita tieteenaloja. Katriona Honkanen, Anu Koivunen, Päivi Kosonen, Virpi Lehtinen, Tuija Pulkkinen, Eila Rantonen, Lea Rojola, Sanna Rojola, Suvi Ronkainen ja Ann-Carin Östman. Haluamme kiittää teitä erinomaisesta yhteistyöstä ja karsivallisuudesta. Teidän kautanne välittyvät kiitokset myös ajattelijoille, joita kirjoituksenne esittelevät ja tulkitsevat. Eila Rantoselle ja Jaana Vuorelle kiitokset johdannon kommentoinnista.

synynyt, kehittynyt ja kypsynyt. Ehkä feministisen nykyajattelun strategia on kytkeytettävissä siihen, että käyttämällä monia erilaisia metodeja yhtäaikaisesti voidaan parhaiten päästä kohti yhteiskuntaa, jossa seksuaalisia ja sukupuolisia moniarvoisuutta kunnioitetaan. Tai tieteen näkökulmasta katsottuna: päästä kohti akatemiaa, jossa subjektipositiioia ei hierarkisoida sukupuolen tai seksuaalisuuden mukaan. Tämä strategia merkitsee erojen kielämisen sijasta niiden ottamista vakavasti. Moninaisuuden, liikkuvuuden ja riittasointuisuuden huomioiminen tarkoittaa niin ikään, että ei voi olla mitään yhdenäiseksi kuviteltua lukijakuntaa.

Uskomme, että kirjan artikkelit puhuttelevat erilaisia lukijoita ja vieläpä eri tavoin. Silti naistutkimuksen opettajina toivomme, että kirjasta on eriyisen paljon iloa paitsi tutkijoille myös opiskelijoille. Toivomme myös, että suomenkieliset esittely aikamme tärkeistä feministiajattelijoista osaltaan korjaavat niitä varsin stereotyyppisiä käsityksiä feminististä, joita saamme lukea lehdistä päivittäin.

Kirsti Lempiäinen

ROSI BRAIDOTTI

– Nomadisen naissubjektiuden visioija

Ajattelu on elämistä suurimmalla mahdollisella intensiteetillä.¹

Oma elämäntarina voi olla tutkijalle tärkeä. Rosi Braidotti käyttää sitä maailmankatsomuksenaan, poliittisena mantranaan ja osana metodologiansa visioidessaan nomadista naissubjektia. Hän kertoo löytäneensä liikkuvan, nomadologisen ajattelutavan paikanantamalla itseään ja tutkimalla omaa ruumiillista subjektiuttaan. Braidotti synyi Italiassa, kävi koulunsa Australiassa, väitteli tohtoriksi Ranskassa ja asuu tällä hetkellä Hollannissa, jossa hän toimii Uirechtin yliopistossa naistutkimuksen laitoksen johtajana ja professorina. Eri paikat ovat toimineet tienviittona ajattelun muuttumisessa samoin kuin eri ajattelijat Michel Foucaultia Gilles Deleuze'iin, Luce Irigaraysta Donna Harawayhin – muuttamia tärkeimpiä mainitakseni.²

Riittasointuja³ (RS; suom. 1993, alunperin *Patterns of Dissonance. A Study of Women in Contemporary Philosophy* 1991) sekä *Nomadic Subjects. Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory* (NS; 1994) ovat Braidottin pääteokset. Ensin mainittu teos perustuu suurelta osin hänen ranskankieliseen väitöskirjaansa *Féminisme et philosophie: la critique du pouvoir et la pensée féministe contemporaine* (1981), jossa hän tutkii jälkistrukturalistisen filosofian virtausen ja feministisen tutkimuksen kehityksen yhteyksiä.

"Nomadiset subjektit" on kokooma Braidottin eri tieteellisissä aikakauslehdissä ja kirjoissa joko kokonaan tai osin julkaistuja artikkeleis-

ta. Braidotti tunnetaan (radikaalista)¹ sukupuolieron teoriasaan, joka toimii viitekehysenä naissubjektin visioinnille. Siinä hän kehittää edelleen Teresa de Lauretisilla (1990) lainaamansa ideaa eksentrisestä, monikertoksisesta subjektiudesta. Braidotti ajattelussa on paljon yhtymäkohtia Luce Irigarayn (1985b) kirjoituksiin sukupuolierosta ja naiseudesta. Braidotti onkin merkittävä feministiajattelija myös siksi, että hän on 1990-luvulla jatkuvasti tuonut Irigarayn kirjoitusten tärkeyttä esiin. Braidotti on kirjoittanut myös kulttuurifilosofisia aiheista, kuten esimerkiksi hirviöistä ja hirviöopista. Tällä hetkellä hän tutki mm. diasporaa ja sitä, mitä olisi erityisesti eurooppalainen feministinen tutkimus.

Valoitan seuraavassa Braidottin feminismiä ja filosofiaa mahdollisimman laajasti. Esittelen ensin lyhyesti hänen ajattelunsa yhteydet Gilles Deleuzen ajatteluun. Toiseksi, sijoitan Braidottin kirjoituksia suhteessa paikantamisen politiikkaan. Kolmanneksi, esitän tiivistetysti (radikaalin) sukupuolieron ja naissubjektiteorian. Neljänneksi, otan Braidottin kulttuurifilosofisesta tuotannosta hirviöitä ja ruumiillisuutta käsittelevän esimerkin. Lopuksi pohdin Braidottin naissubjektiteoriaa kollektiivisuuden kannalta.

Nomadismin ja feminismin risteymiä

Rosi Braidotti voidaan muutamien varauksin nimetä postmodernin feminismiin edustajaksi. Postmoderni tarkoittaa hänellä erityisesti tiettyyn filosofiseen murrokseen liittyvää käsitettä. Se kyseenalaistaa uskon eheään subjektin ja muihin itsevaltaisiin konstruktioihin. Postmodernia kuvaa myös epäluuloinen, skeptinen asenne tieteelliseen tietoon, mutta tätä ei Braidotti mielestä pidä yhdistää relativismiin tai siihen että tieteellä ei olisi enää mitään annettavaa. Hänen mukaansa feminismiä voidaan itse asiassa pitää avauksena juuri siihen filosofian kriisi-keskusteluun, joka viittaa subjektin ja rationaalisuuden kyseenalaistamiseen, naiset ovat sukupuolistanet kritisin. Toisaalta feminismi on tässä syysä mielletty erityisesti moderniin kuuluvaksi projektiiksi. Universalin tiedon kritiikkiin se näyttää sitoutuuvan modernin tieteesen, sillä kritiikkiin taustalla on usko parempaan aikaan ja kehitykseen kuten modernin projektissaakin. Braidottilaudessa feminismissä tieto pyritään paikantamaan sukupuolen

puolen problematiikan avulla ja kyseenalaistetaan sellainen tieto, jossa sukupuoli ei problematisoida, sekä mieltään² parempaa tulevaisuutta. Osittaisuuden ja paikantamisen vaatimus edellyttää tiedon luomisessa joustavuutta ja positiivista lähestymistapaa eroihin. (NS, FCS.)

Braidotti haluaa rinnastaa jälkistrukturalistisen filosofian ja naiseuden problematiikan pohdinnan sen sijaan että lähtisi ”hyödyntämään kriisikeskusteluun” (RS, 19). Jotta Braidottiin feministiseen filosofiaan, nomadiseen feminismiin voisi tarttua, on otettava lodesta tietyt esioletukset, jotka hän asettaa tieteelliselle ajattelulle. Nomadismi merkitsee ennen kaikkea uuden, positiivisen ajattelutavan oppimista ja uuden ajattelua. ”Väitän, että juuri kyky liikkua yhdeltä tasolta toiselle, kokemusten virtana, ajan jonoina, merkitysten tasoina, on avain sille nomadiselle mallille, jota minä puolustan, ei vain intellektuaalisena toimintana vaan myös olemisen taitena”, Braidotti kirjoittaa (NS, 159). Nomadismi on laina Gilles Deleuzeiltä, jota Braidotti pitää feminismin kannalta hedelmällisimpänä filosofina (vrt. Gatens 1996).³

Rosi Braidotti onkin soveltanut omaan kirjoitukseensa monia Deleuzen käsitteitä, kuten ”nomadinen”, ”nomadi”, ”kartta”, ”figuuri” ja ”rihmasto”. Myös Deleuzen pohdintaa ruumiillisuudesta voidaan pitää feministiselle teoreisoinnille hyödyllisenä siksi, että siinä yllätetään mieli/ruumis-kahviäjäko ajatteleamalla ruumiillisuutta enemminkin sitä kautta, mihin tekoihin ruumiit pystyvät ja millaisiin affekteihin ne kykenevät. Deleuzen problematiinen käsite ”elimetön ruumis” on myös haasteellinen feminismille, koska ruumiillisuutta ei siinä essentiaalisoida, ruumista ei olemuksellisteta yhteen kokonaisuuteen (TNN, 163).⁴ Ylipäätään nomadistisella filosofialla ja feministisellä teorilla näyttäisi olevan yhteinen tehtävä: ajattelun dikotomisten luokitusten purkaminen. Länsimaisessa ajattelussa on ollut tapana tehdä vastakohtiaotelluja esimerkiksi ideaalisen ja reaalisen, alkuperäisen ja jäljennetyn tai olemuksen ja esityksen, käsiteellisen ja materiaalsen sekä miehen ja naisen välillä (ks. Grosz 1994, 190). Viimeisen kahviäjan kohdalosta Braidottilla ja Deleuzeillä tosin on erilaiset näkemykset. Kun Deleuze puhuu sukupuolen ohittavasta moniseksuaalisesta subjektiudesta, Braidotti korostaa sukupuolieron pohjautuvaa subjektiutta.

Nomadistisen filosofian mukaisesti Braidotti esittää ensinnäkin, että

halu on välitöntä, positiivista ja tuottavaa eikä puutetta tai jotakin joka pitää tukahduttaa, kuten psykoanalyttinen teoria on opettanut.⁸ Toiseksi Braidotti lähtee siitä, että subjektilla ei ole yhtä, yhtenäistä olemusta. Subjektius on kooste virtauksia, liikkeitä, energioita ja kykyä; se on jatkuva ja välitöntä vahvistamista tai neuvottelua, jossa myös ruumiillisuus on vähiäisten tulemisen prosessi. Kolmanneksi, Braidotti tarkoittaa Deleuzeä seuraten kirjoittamisella tutkimista, kartoitusta, maailmoja, jotka vielä tulevat (NS, Deleuze 1992, 24). Braidotti toteuttaa omaa metodiaan kartoituksena ja liikkumisena eri ajatussuuntausten välillä sen sijaan, että kyse olisi yhden, tarkasti rajatun teorian kirjaamisesta ja jäljittamisestä (TNN, 177; vrt. Deleuze 1992, 34). Tällaisten kuvioiden tai figuraatioiden korostaminen ei ole pelkkä metafora, vaan pikemminkin sitoumus, jonka mukaan jatkuvasi piirrettään uudelleen poliittisesti informoivia karttoja tästä hetkestä. Neljänneksi, nomadinen on yksi kolmesta eron tekemisen käsitteestä, joilla kartoitetaan yksilöllisen ja sosiaalisen välisiä yhteyttä rihnaistoissa.⁹ Nomadista eronetta ei voi etukäteen arvata, se kulkee tuntemattomia teitä, muuttuen ja ottaen suuria loikkia paikasta toiseen. Nomadinen tuleminen on radikaalisti anti-esentiaalistia, ja ruumiillinen subjekti on aina (jo valmiiksi) välitilassa, se syntyy *in-between*. Samalla Braidotti vastustaa myös sitä, että oleminen olisi yhtäpitävää kielten kanssa tai puhuisi järjen kieltä. Nomadismi on pikemminkin virtausta kuin ns. tietoisia liikettä paikkaa toiseen. Braidotti on valjastanut tämän virtauksen feministisen politiikan voimaksi. (RS, 109, GD: NS; vrt. Deleuze & Guattari 1977.)

Internettiin julkaisussa (1995) Kathleen O'Gradyn tekemässä haastattelussa¹⁰ Braidotti tähdentää sitä, että hän ei suosi yksivaihtoisia liittoja minkään filosofian kanssa, ei myöskään deleuze'läisen filosofian kanssa. "Parhaimmillaan me voimme käyttää jotakin filosofisia ideoita feministisiin tarkoituksiin", hän toteaa. Lause ilmenee hyvin Braidottin monitieteellisen kokoaavan, hieman eklektistakin otetta feministisen tieteen harjoittamisessa.¹¹ Braidottiin mukaan hänen omaa suhdettaan nomadisiin voi kuvata joukkona piskeitä, epäjatkuvana linjana: "(M)yös oma filosofinen tyylini edustaa huolellisesti kehiteltyä nomadismia" (RS, 27). Sen tavoitteena on pohdita mitä voidaan tehdä "mien tekstit, käsitteet ja

subjekti voidaan laittaa toimimaan, tekemään uusia asioita ja yhteyksiä" (Grosz 1994, 200; vrt. Deleuze 1992, 22–52).

Nomadisen tulemisen käsite rikkoo oletusta, jossa esitys todellisuudesta ja todellisuus vastaavat toisiaan. Braidottiin mukaan tällainen normatiivinen näkemys ajattelusta on hallinnut länsimaista filosofiaa. Näkemys liittyy myös käsitykseen "olemisen ykseydestä, sanoin kuin siitä että oleminen on yhtäpitävää kielen kanssa ja puhuu järjen kieltä" (RS, 109). Braidotti toteaa, että hänen omassa luennassaan tuleminen on kuin kärsivällistä, monien sopetumisten kautta suhteuttamista, jossa läheslymme sitä mitä me olemme, mitä voimme havaita ja mien vaikuttamme muihin. Seuraavassa tarkastelen hänen metodologiaansa suhteessa paikantamisen politiikkaan.

Paikantamisen politiikka

Feministinen tutkimus tuli 1980-luvulla tienhaaraan. Yhtäältä tieteen vakavuuden järkkäminen, toisaalta pyrkimys pystyttää uusia temppelitä piirusteloiden keskelle ovat tuoneet feminismiin ristiriidan. Yksi tällainen ristiriita on paikantamisen vaatimus (ks. Heinämaa 1993) ja samanaikainen nomadinen liikkuvuus sekä cheän subjektinuden mahdollitomuuden esiintuominen ja naisten samanaikainen pyrkimys subjektiksi. Braidotti puhuu yhteensovittamattomuuden riitasoinnusta ja kuusuu tätä epäsymmetriaa korostavaa uutta ajattelua "naisfeministiseksi ajatteluksi" (RS, 28). Jälkistrukturalistiseen miesfilosofiaan teema subjektin kuolemasta tuli ennen muuta laacanilaisen psykoanalyysin¹² myötä, ja samaan aikaan alkoi myös keskustelu "naisiksi tulemisesta" ja feminiinisen uudelleen määrittelystä (ks. filosofian naisiksi-tulemisesta -keskustelusta esim. Jardine 1985). Femininistisyydestä tuli kieleen kiinnittyvän subjektinuden merkki ja sitä kautta myös toisuuden merkki. Braidottiin (RS, 22) sanoin:

Monet feminiinisen teorian, jotka käsittelevät oikeiksi maskuliinisen subjektin ja homosotiaalisien liiton – miehiin yhdistettynä, *corpus vocatus* – kriittisiä ja pahoinvoinnista, merkitsevä kiisatontaasi myös uuden naissubjektin vahvistumista.

Hänen päätesinsä Riitasoinnuissa on, että ei ole sattuma, että keskuste-

lu subjektiin kriittistä filosofiassa ja feministisen tutkimuksen nousu tapahtuvat yhtäaikaa. Uuden naissubjektuuden vahvistumisessa ja tulemissessa on mukana kaksi puolta: jos nainen on tuleva subjekti, silloin myös ajatus subjektuudesta muuttuu.

Braidottiin nomadismissa on tarkoituksena pohdita subjektien ja teksten toiminnan yhteyksiä. Naisten elämän parantamisen ja naissubjektiteorian kirjoittamisen yhdistäminen sisältää feministisen halun ja toiveen, mutta ei ole mitenkään itsestään selvää, miten paikantamisen politiikkaa noudatetaan. Miten erityisyydestä on tehty universaalia tietoa? Voiko universaalia tietoa naisista ylipäätään luoda eli mitä feministinaissubjekti tarkoittaa? Muodostavatko naiset mitään yhtä poliittista kollektiivia? Jos universaalius vaatii neutraaliutta, onko mahdollista luoda yleisiä tietoja, joka ei oleta naisille mitään erityisiä biologisia tai fyysisiä olemuksia?

Paikantumisen politiikka voi toteutua monella eri tasolla yhtä aikaa. Nomadinen feminismi jatkaa Braidottiin sanoin radikaalin sukupuolieron politiikkaa tai teoriaa. Tähän "koulukuntaan" hän lukee muun muassa ns. ranskalaiset naiskirjoittajat (*écriture féminine* = naiskirjoitus tai naisellinen kirjoitus)¹¹, joista merkittävimpana hän pitää Hélène Cixousia. Toinen merkittävä ajattelija on sukupuolieron etikkaa kirjoittava Luce Irigaray (1996). Naiskirjoituksessa keskeiseksi nostetaan tieteen kieli, ja etenkin sen semioottinen ja symbolinen luonne, jota myös Julia Kristeva analysoi teksteissään. Tieteen kieli nähdään väistämättä alistavana, ja ainoa keino ylivaallan murtamisen on parodinen toisto, joka horjuttaa alkuperäisen kielen uskottavuutta. Myös tässä suuntauksessa on kiinnitetty erityistä huomiota tieteen dikotomisoivaan ajatteluun ja toiseuden poissulkemiseen. Naiskirjoituksessa tämä Toinen on haluttu tuoda näkyväksi. (RS, 196–213.)

"Itkään kuin" -politiikka (*the politics of "as if"*) tarkoittaa muutoksen mahdollisuutta juuri perätaisten toistojen ja mimitiikan keinoin. Mimitiikka on peräisin Irigaraylta, ja yksinkertaisesti muotoiltuna sillä tarkoitetaan naisen "naisensroolin" ylikorostamista ja näyttelemistä, jäljittelemistä, olemista ikään kuin nainen, jolloin jäljitelyn kohteena olevaa Naista voidaan purkaa myös rekonstruoida.

Jäljittely ja performatiivisuus ovat muutenkin kuin hokemaa: nomadi-

smi ei ole vain uutta nimenantoa, nominalismia (NS, 182). Nomadisen esteetiikan mukaisesti uudelleen rakentaminen on moniasoisen ja liikkuvan subjektuuden rakentamista, jolla se korvaa yhden, paikalle kahtuun hahmon. Siten myös nomadinen tulisi suomentaa pikemminkin "liikkuvaksi" kuin nomadiksi, "paimentolaiseksi". Liike on kiertote sellaiselle essentialismille, joka määrittelee naiseuden yhteen merkityksen tai merkkiin tai yhteen olemukseen:

Kysc on (nomadisessa subjektiksi tulemisessa, ki) attribuutista tai ominaisuuksista, kiinteän, yhtenäisen identiteetin vastustamisesta. Kirjani nimi on 'nomadiset subjektit', ei 'nomadi'. Kyseessä on adjektiivi¹², ei substantiivi; ominaisuus eikä olemus. Nomadinen subjekti on koodi identiteetin vastustamiseksi eikä vaihtoehtoiseksi identiteetin omaksumiseksi. (Husso & Kaskisaari 1996, 63.)

Braidotti kuitenkin käyttää nomadi-käsitettä, josta hänä on myös kritisoitu. On totta, että teoksen *Nomadic Subjects* johdantokappaleessa seikkaillee kymmentään nomadja¹³, monenlaisissa figuureissa, mutta eksplisiittisesti hän esittelee sen näin: "Nomadi on oma figuraationi paimentuneesta, postmodernista ja kulttuurisesti eriyivästä ymmärryksestä, jolla käsitan subjektin yleisemmin ja feministisubjektin erityisemmin." Nomadi on monessa kohdoin pitkälti metafora¹⁴; hänen kirjoituksensa tärkein anti on mielestäni naissubjektuuden kuvittelemisessa. Mutta poliittisena fiktiona, jollaisten visioimista hän peräänkuuluttaa uuteen naisfeministiseen ajatteluun, "paimentolainen" ei kuitenkaan ole kovin onnistunut.

Irigaraylaisen mimitiikan ja nomadisen feminismin liitto näkyy ajattelulle asetetuista tavoitteista: kummallekin strategialle on tärkeää uudelleen kirjoittaminen, uudella tavalla käsitteellistäminen. Keskeisiä ei ole se, että pyritäisiin löytämään uusia, pimeenossa olleita tutkimuksen kohteita ja nostamaan niitä entisten rinnalle, vaan lukemaan entisiä kohteita uudesta tai tavanomaisesta poikkeavasta asennosta ja samalla tekemään irtiottoa mahdollisista totutuista ajattelun tavoista. (Irigaray 1985a; NS, Jokinen 1997.)

Braidotti lainaa Sandra Hardingin (1992) "satteenkaarti politiikkaa" feministisen tutkimuksen. Länsimaaisen universaaliuskomusten dekonstruktion jälkeen feminismin on olettava uudelleen käsitteelyyn, ja

etenkin sen "valkoisuuteen" tulisi kiinnittää huomiota. Tämä merkitsisi automaattisesti feministisen politiikan ja taistelujen kentän laajentamista. Feministien on oletettava musian postkoloniaalisen ei-länsimaisen tietoteorian haaste vakavasti, so. lopettava puheet "kolmannen maailman naisesta" ikään kuin yhtenä tyypillisenä kategoriana, lopettava rodun tai kehityksen lisaaminen luokan, sukupuolen, uskonnon, kulttuurin jne. kera. Vastia tällöin tiedon paikantamisen metodologia saisi uskottavuutta.

Metodologinen pohdinta saa Braidottiin avaamaan feministisen tutkimuksen tietäjän, tietämisen prosessin ja tiedon välisiä yhteyksiä. Feministinen tieto ei ole yhtään sen viattomampaa tai irrallaan valtakäsymyksistä kuin usein sen kritiikin kohteena oleva androcentrinen, mieskeskeinen tiede. Feministisen tutkimuksen omaa refleksiivistä suhtautumista tietoteoriaan on kutsuttu metadiskursiiviseksi vaiheeksi (NS). Vaiketta liittyy myös feministisen tutkimuksen ja naisitutkimuksen institutionalisoinnin 1980-luvulla. Nykyinen feministinen tutkimus on muodostanut uudella tavalla kriittisesti metodologisia kysymyksiä ja luonut tukinnalle ja arvioinnille uusia kehityksiä. Tätä uudelleen arviointia ja tietoteoreettisten kehysten muokkausta on tehty myös naisliikkeessä. (Ks. myös Koivunen & Liljestrom 1996.)

Feministinen jälkimoderni agenda on Braidottiin (FCS, 43) sanoin radikaalisti materialistinen epistemologia. Materialistinen tarkoittaa ruumiillisuutta, päitisi ruumiin aineita myös diskursseja ruumiisia, muistia, kokemuksia jne. Ruumiillisuuden uudelleen käsitteellistäminen on ensimmäinen askel paikantamisen politiikassa (TNN, 161). Jälkimodernin feminismin pyrkimyksenä on poliittisen ja teoreettisen toiminnan legitimoiminen, ei kuitenkaan universaalissa arvokokeyksessä, vaan erityisesti paikallistetuissa ja silksi selitettävissä olevissa positioissa. Naisten keskinäisten erojen korostaminen luo itse asiassa uutta maaperää keskustelulle naisten välisistä suhteista ja liittoutumisista. Se avaa myös mahdollisuuden liittoutumisen samanhenkisten miesten kanssa, jotka eivät valittamatta fokusoit paikallistunutta tietoa juuri sukupuolen suhteen, mutta ovat yhä kaikki mukana dekonstruoimassa länsimaisen teoreettisen käytännön universalismia. Sitä on tekemässä myös naisfeministisubjekti.

Naisfeministisubjekti

Minulle "maailmassa oleminen" merkitsee aina jo "sukupuolisuutta olemista" joten jos "minua" ei ole sukupuolisuutta, "minua ei ole olemassa ollenkaan".¹⁷

Jos olemme todesta jälkistrukturalistiset määritellyt subjektin hajoituksesta ja moninaisuudesta, mien tämä uusi moninaisuus, nomadistinen naisfeministisubjekti, tulisi ymmärtää? Braidotti (RS, 67) esittää joukon (retorisia) kysymyksiä subjektin tyhjyydestä tai olemattomuudesta, mutta yhtä kaikki pyrkii luomaan nykyajan keskusteluihin paremmin sopivaa subjektimallia. Sen rakennusaineina ovat sekä Teresa de Lauretisin (1990) subjektiteoria että Irigarayn kirjoitukset sukupuolierosta (Irigaray 1985a; 1985b; 1996; vrt. RS, 159). Ei voida korostaa liikaa sitä, että monikerroksisen naissubjektin teoreettinen mallintaminen on ennen muuta poliittinen valinta. Feministifilosofin malli saatavat tuntua olevan kaukana ihäa ja verta olevista naisista, mutta Braidotti (TNN, 159) toteakin, että hänen poliittikkansa tavoitteena on tehdä tilaa naisien omille itseensärytellylle. Visiot "uudesta naisesta" eivät ala vaikuttaa hetkessä. Ensin on kerros kerrokselta kuorittava totutu ajatuskuvioit naisseudesta. Vanha Nainen on rituaalisesti haudattava, jota siitä päästäisiin eroon. Tähän tarvitaan feminististä tutkimusta, ja sen tehtäväksi nousee tietoteorioiden reflektioimii ja uudelleenkirjoittaminen.

Kerros kerrokselta kuoriminen, seremoniallinen purkamisprojekti näyttäisi olevan tietynlainen erottautuminen naiskirjoituksesta (ransk. *écriture féminine*) ja sen hypystä naiseuteen. Toisin sanoen visiot uudesta naissubjektista tarvisevat myös polut, avaukset, joita feministii voivat seurata:

Lahtokohlaana feministisen nomadistimin skemaalleni on, että feministinen teoria ei ole annostaan subjektin väärää universaalitua kritisoiva vastailike. Se on myös positioivista naisten halun tukemista vahvistaa ja toteuttaa erilaisia subjektin muotoja. Tämä projekti sisältää sekä olemassa olevien naisista tehtyjen representatioiden ja määritelmien kritiikin ja naissubjektin uusin kuvien luomisen. Alkuna tälle projektille (sekä kriittiselle että luovalle) on tarve saada todellisen elämän naisille positioita diskursiiviseen subjektiteen. Avaintermii ovat ruumiillistaminen ja subjektin ruumiilliset juuret ja halu yhdistää teoria uudelleen käytäntöön. (NS, 158.)

Nomadinen naisfeministisubjekti (engl. *nomadic female feminist subject*) on kooste monista yhtäkaltaisista eroista – muiden muassa luokasta, iästä, rodusta, kansallisuudesta ja sukupuolesta. Naisfeministinä puhuminen tarkoittaa sitä, että etusija annetaan sukupuoleen liittyville seikoille, tai pikemminkin, sukupuolierolle naisten välisen erojen näkökulmasta. ”Puhua naisfeministinä” vihjaa Braidottiin mukaan dogmaattisuuden sijasta monia eri tasoja ja kysymyksiä yhdistävään solmuun.¹⁸

Monikerroksisella subjekti-teorialla Braidotti pyrkii esittämään feministien teorioiden tietynlaisen hajautumisen tai etäännyttämisen toisistaan, vaikka lähes samaanへngenh vetoon on itse puolustamassa pluralismia, moninaisuutta feministisessä tutkimuksessa. Kun käsite ”nainen” on loppuun kuluttu tai liian ohut kuvaamaan naissubjektuuta, on tilalle tullut koko joukko analyysivälineitä, joista Braidotti luettelee muutamia: naissubjektius konstruktiona (de Lauretis), naamioitumisena (Butler), positiivisena naisautena (Irigaray)¹⁹, ideologisena ansana (Wittig). Nämä kaikki voidaan sisällyttää Braidottiin mielestä nomadiseen, kolmitasoiseen teoriaan sukupuolierosta. Tasot ovat kronologisia vaiheita feministisessä tutkimuksessa, osin yhtaaitkaisia, osin päällekkäisiä poliittisen ja teoreettisen positiointin kohkeit, joten niissa ei ole kyse dialektisesta ”kehityssuskosta”. Rakennelma on Braidottiin mielestä pikemminkin kartta kuin paradigma, joskin on huomautettava, että se on saanut paradigmatuisen aseman feministisen tutkimuksen kentässä. Subjektiin uudeleen käsitteellistämisen kannalla on keskeistä, että avoimuus säilytetään, nomadinen naisfeministisubjekti ei tähtää uuteen hegemoniseen määritelmään. Siksi Braidotti on nimennyt naissubjektuuden kolmitasoteoriaa koskevan luvun ”Feministinen nomadinen ajattelu: työskema” (“Feminist Nomadic Thinking: A Working Scheme” NS, 158). Käsite skema tuntuu jättävän enemmän tilaa mielikuvitukselle kuin teoria.²⁰

Ensimmäinen kerroksista on jako miehiin ja naisiin. Braidottiin mielestä on edelleen tärkeää vahvistaa seksuaalisen eron positiivista puolta miesten ja naisten välisessä epäsymmetriassa. Jon tarkkeyden voi ajatella myös negaation kautta: ellei jakoa miehiin ja naisiin pidetäisi edelleen merkityksellisenä, niin mihin tarvittaisiin feminististä tutkimusta? (Braidotti ei esitä kysymyksiä feministisen tutkimuksen tarpeellisuudesta ylit-

päätään. Hänelle feministinen tutkimus on väistämätön, ei-valittavissa oleva tie.) Tai jos feministinen tutkimus on saanut nimensä pyrkinessään analysoimaan ja tuomaan yleiseen tietoisuuteen miesten ja naisten välisen epätasa-arvoisen suhteen, mikä olisi sen tutkimuksen nimi, joka ei pidä miesten ja naisten välisiä eroa merkittävänä? Asymmetrian häivyttämisen voi tulkita myös eräänlaisena uusliberalistisena kannanotona, jossa vallaa ei pidetä ongelmallisena, vaan yksinomaa mahdollisuutena. Siten myös naisten ja miesten eriarvoisuus olisi kulunut teema, jota feministinen tutkimus ei Braidottiin mukaan voi kuitenkaan hylätä.

Braidotti kuvaa tieteen ja erityisesti filosofian mieskeskeisyyttä. Androcentrisessä filosofiassa subjekti on ymmärrettään ”fallologosentristenä, universaalina kaltaisena, tietoisena, isemääritlevänä, rationaalaisena toimijutena, transsendentiaalaisena ja ruumiilliset elimet kieltävänä tai ruumiin esineellistävänä”. Nainen nähdään sille vastakkaisena, antiectisena eli ”puutteena/pakenevana lähtökohana, muuna-kuin-subjektina, ei-tietoisena, kontrolloimattomana, irranaalina, immanenssiin eli läheisyyteen vangittuna, ruumiiseen identifiointuna – ruumiillisuuteen, jota ristitään ja joka vaicennetaan”. (NS, 158–159; ks. RS, 162–170.)

Yksi tärkeä feministisen tutkimuksen kohde on naisen ruumiillinen kokemus. Nostamalla nainen ja naiseus tutkimuksen keskiöön on samalla sellaisen subjekti-käsitteksen horjuttamista, jossa sukupuoli ero häivytetään. Sen sijasta, että yhä uudelleen ja uudelleen kyseenalaistetaan miehen kulttuuri tai yritetään ”korjata sen vikoja”, sukupuoli-eron teoria työstää vaihtoehtoisia naissubjektuuden muotoja. Vaihtoehtoisuus tarkoittaa naisten identifiointia uudelleen määrittelyä paitsi naissubjektuudesta myös äitiydestä ja seksuaalisuudesta (NS, 55). Kun sukupuoli-ero ajatellaan uudella²¹, positiivisella tavalla, naisuutta ja michevityä ei mielletä toisinaan täydentäviksi tai verrannollisiksi, ikään kuin vaihdeltaviksi, koska sukupuolen välinen suhde ei ole symmetrinen:

Koska jos sukupuolen välillä ei ole symmetriaa, naisten täytyy puhua heidän oma ruumiillinen versionsa feministisestä, heidän pitää ajatella se, kirjoittaa se, ja representoida se oman käsittään (INN, 170).

Fantasia symmetrisestä suhteesta kuuluu Braidottiin mielestä patriarkaaliseen diskursiiviseen järjestykseen.

Naissubjektuuden toisessa kerroksessa tehdään ero todellisen elämän naisiin ja Nainen-representaation, nainen-toisena välillä. Tässä vastakaisasetelussa nousee kriittisenä positiona feministinen naissubjektuus, jonka rakentumiselle on olennaisia sukupuolieron positiivisuus poliittisena projektina, naisfeministiset genealogiat tai vastamuisti, paikantamisen ja vastustuksen politiikka sekä epäsymmetria sukupuolen välillä. Todellisen elämän naisiin liitetään kokemus, ruumiillistaminen, paikantunut tiedot, naisiin pohjautuvat tiedot, naisten voimistuminen tai valtaistuminen (engl. empowerment) ja erojen moninaisuus (mm. rolu, ikä, luokka). (NS, 162; FD, vrt. FCS.)²²

Feministisen tutkimuksen kannalta on tärkeää, että naisen ja feministin välille luodaan sekä epistemologinen että poliittinen erottelu. Feministisen tietoisuuden ensimmäinen asie onkin tehdä ero Nainen-kuvaan ja -instituutioon, jossa nainen on toinen sukupuoli, eli feministit ovat post-Nainen-naisia. Kokemukset kulttuurisen naisuuden ja oman naisuuden välisistä eroista ovat yhteisiä kaikille naisliikkeille, mutta yhteisyys tai sisarus ei voi Braidottiin (NS, 163) mukaan olla viimeinen pyrkimys: "Naisilla voi olla samantaisia tilanteita ja kokemuksia, mutta he eivät ole, millään tavalla, *samaa*." Feministisessä tietoteoriassa olisi universalien yleistysten sijasta otettava huomioon se paikka, josta subjekti puhuu, mikä onkin yksi keskeisimpiä paradigmoja nykyisessä feministisessä tutkimuksessa. Braidotti kuusuu toista sukupuolieron teorian ta-soaan "eroiksi naisten välillä".

Kolmas naissubjektuuden analyysitaso on "erot jokaisessa naisessa". Braidotti pyrkii avaamaan sitä, mitä itse asiassa tarkoittaa ruumiillisesti paikantunut naissubjektii, johon palataan seuraavassa luvussa. Erot viittaavat psykonaalyttiseen teoriaan ihmisestä sekä sukupuolisesti jakautuneena, tiedostamattomana ja tietoisesti jakaantuneena että erityisesti lacanilaisen perinnön mukaan myös kielellä hajautuneena. Subjektin "minä" on yhteenkokoava käsite, teoreettinen likitiö, joka pitää yhdessä subjektiutta rakentavia eroja. Jokainen todellisen elämän nainen (naissubjektii) on Braidottiin mukaan itsestään moninainen, hajautunut, joka kantaa mukanaan kokemusasioiden verkostoa, elävää muistia, myös ruumiillisia muistia. Naisfeministi on siten myös oman tiedostamattomansa kohde.

Braidottiin liikkuvan subjektuuden rakennelma on joissakin tulkinnoissa nähty imperatiivina, tietynlaisena naissankaruuden pakkona, joka ei mahdollista naisten, ainakaan feministinaisten kollektiivia (ks. esim. Morlensen 1995, 1996; Gatens 1996, 77). Samoin subjektiteoriaa on pidetty naisia olemuksellistavana. Braidotti itse väittää essentialismistytösket, oikastaan hänen subjektiusrakennelmaansa voisi kutsua anti-anti-essentialistiseksi, vaikka hän kirjoittaakin: "Puhua naisena tarkoittaa naisten valtaistumista, sitä että sosiaalis-symbolisia muutoksia pannaan liikkeelle: tämä on radikaalisti anti-essentialistinen positio" (NS, 4). Tästä on naisuutkimuksessa käytetty myös nimitystä strateginen essentialismi, jossa naisuutta tietoisesti korostetaan samalla kun kieläydytään siomasta sitä tietuyn olemuksen (Spivak 1993, 1996). Vaikka Braidottiin teksti edellisessä lainauksessa on normatiivista, hän toisaalta monissa kohdoin korostaa uuden ajattelun vapauksia, moniäänisyyksiä ja oman teorian karttamaisuutta, joka pikemminkin viihä kuin ohjaa. Mikäli Braidottiin tekstejä lukee opinkappaleina "hyvän tai oikean feministisen tutkimuksen tekemiseen", ei ihme jos tämä nostaa esiin kritiikkiä.

Nomadisuuden feministisen politiikan yksi tärkeä erottelu on ero subjektuuden ja identiteetin välillä. Identiteetti viittaa tiedostamattomiin identifiointiprosesseihin, se on kuvitteellinen suhde yksilön historiaan. Poliittinen subjektiuus puolestaan merkitsee braidottilaudessa ajattelussa tietoista ja tahdonalaista positiota. Braidotti (NS) toteaa, että tiedostamaton halu ja tietoinen valinta eivät aina välttämättä yhdisty. Intensivinen feministisen positio luenna tarkoittaa halua feministisen naissubjektuuteen. Se on myös intohimoinen lähesiyminen poliittiseen valintaan. Braidottilaisten intohimo ei ole nostalgista:

Me emme luonnostanne oie puslistieja, emme ole Kassandroja emmekä Antigongjakaan. Me olemme sissityttöjä, me olemme kapinatyttöjä, me haluamme vastustaa mutta haluamme myös pitää hauskaa. Me naiset haluamme oman mielikuvituksenne, haluamme tehdä omat heijastuksenne itsestämme, haluamme suunnitella maailman oman loistavan mielikuvamme mukaan... Olemme lopun kylläisyyneitä falkoksen kuolemanpartioihin ja niiden rinnalla kulkueen rikosovereihin: abstraktiin maskuliniisuuteen, ikoniseen feminimisyteen, rasismiin ja väkivaltaan. Meidän elävissä, palavissa silmissämme meidän valitainen kuoleman apparatit – myös Thanaticana tunnettu – on tuhoon tuomittu. (Braidotti & Butler 1994, 206.)²³

Yksi tarkka feministiajattelija, johon Braidotti usein viittaa omassa kirjoituksessaan, on Donna Haraway (ks. Sanna Rojolan artikkeli tässä teoksessa). Harawayn kyborgi on esimerkki uudesta, innovatiivisesta ajattelusta, jota Braidotti peräänkuuluttaa. Kyborgin figurilla tavoitellaan perinteisten jakojen murtamista ruumiin ja koneen, hengen ja materian välillä sekä myös dualistisen sukupuolihierarkian ylitämistä. Haraway haastaa feministit ajattelemaan politiikan ja käsitteiden kompleksisuutta nykyaikana, ja hän on myös tietoinen high-tech -maailman tiukan rajaavasta ja dominoivasta luonteesta. Kyborgi lähentyi ajatusta nomadisesta halukoneesta, deleuze'laisesta subjektista. Braidottiin naislemmistisubjektin ei pyri kuitenkään jäljittelemään Harawayn figuratiivista. Hän kritisoi Harawayta siitä, että tämä ikaan kuin hyppää suoraan uuteen aikaan. Braidottiin mielestä tällisen ajattelujärjestelmän tuottama "nainen toisena" tulisi ensin riittäisesti haudata, ennen kuin uutta naista voidaan synnyttää. On myös perusteltua kysyä, missä määrin kyborgi on ylipäätään sukupuolisesti määrittyvä tai mitä tekemistä sillä on naisten ja naiseuden kanssa. Kysymyksistä huolimatta naisfeministisubjektin ja kyborgin molemmat edustavat uutta, nomadistista ajattelua. Samaan ajattelujalkeeseen sopii myös Braidottiin hirviöteema, jossa ruumiillisuutta ja muun muassa äitiyttä tutkitaan nomadologian oppeja soveltaen.

Nomadisista ruumiista hirviöihin

Ruumiillinen subjekti on biokulttuurinen kokonaisuus. Puhe ruumiillisuudesta onkin siirtänyt kiistan kulttuurin ja biologian dualisuusdesta taka-alalle. Tämä ei merkitse sitä, että ruumis-keskustelussa olisi millään tavalla pääsyt yksimielisyyteen siitä, mitä ruumiillinen subjekti itse asiassa on. (NS, 46.) Ruumis-käsitteen sijasta Braidotti käyttääkin ruumiillisuuden (embodiment) termiä. Ruumiillisuuden huomio on olamaton on tulkittava subjektiin sukupuolistamiseksi. Sukupuoli on siis merkitävä sillä ulottuvuudella, millaisissa ruumiissa me elämme, millaisia sukupuolielimiä kannamme ja millaisia sukupuolisuuttuja merkityksiä meille annetaan. Ajatus muodostuu lähes antiteettisesti ruumiittoman subjektiin ideaa vasten, jossa subjekti tarkoittaa kaulasta ylöspäin ulot-

tuva tietoisista minää, joka hallitsee diskursseja kaulasta alaspäin. Radikaali naissubjekti ei toisin sanoen mene yksi yhteen tietoisuuden kanssa, vaan mukana on myös subjektiin tiedostamaton. Ruumis ja siten ruumiillinen subjekti on aina myös jotakin, joka pakenee kieltä ja ilmaisuja.

Moderni bioteknologia on herättänyt uusia kysymyksiä naisista ja ruumiillisuudesta. Äidiksi tuleminen mahdollisuuksia on kehittänyt, mutta juuri kun naiset olivat alkanet saada omaa ruumiistaan haltuun, on lääketieteen diskurssi yhä vahvemalla kädellä alkanut määritellä sitä. Lapsivestitulokimukset ovat tehneet mahdolliseksi saada tietoa kohdussa olevan lapsen sukupuolesta ja terveydentilasta, mikä on nostattanut etnistä keskustelua muun muassa kehitysvammaisten lasten abortoinnista ja esimerkiksi sellaisten vaiheiden väestöpolitiikasta, jossa poikalapsi on lylyä arvokkaampi.

Teratologiassa eli hirviöopissa on käsitelty näitä teemoja naistrumiin kautta. Hirviön alkuperää on jäljitelty tutkimalla raskautta ja synnyttämää, ja aiheetta on ehkä myös pidetty sopivana peitteenä seksuaalisuuden kiinnostukselle. Juuri äitiruumiin monimuotoisuus ja kompleksisuus tekee siitä hirviöteemaa sopivan: äidin ruumista voidaan piittää paitsi voimaa myös kauhun kohtena, ja kauhustuttava ruumis voi synnyttää hirviöitä. Braidotti ei mainitse artikkelissaan Julia Kristevaa, mutta tätä samaa kauhua on Kristeva (1982) kuvannut abjektiossa. Tiettyinä aikoina hirviömaisien lapsen synnyttämää pidettiin merkinä tulevasta, hyvästä tai pahasta. Tällainen ajattelu vilhijaa myös, että joku ruumiin ovat arvokkaampia kuin toiset, joidenkin ajatteluaan olevan suoranaisesti häviöitä. Teratologian ajalon kysymys on: mistä lapset – hirviömaisesti tai ei – oikein tulevat? (DG.)

Braidottiin mielestä hirviöoppi¹⁴ on mielenkintoinen tutkimuksen kohde juuri siksi, että se ei ole ns. oikea tieteellinen diskurssi, vaikka lääketieteessä aiheesta on keskusteltu satojen vuosien ajan. Hirviöiden kautta voidaan analysoida tapojamme arvottaa samuutta ja erilaisuutta, tuttuutta ja vierautta, ymmärtämisen rajoja. Braidotti onkin soveltanut hirviömaisien toisen teemaa science fictionia koskevissa elokuvana-analyseissaan (mm. T; M; vrt. T). Puuttuminen tai liiallisuus, ylipäätään monet ääripäät ovat olleet keskustelua jatkavia kohtia, sillä itse hirviö ei ole

sama mutta se ei ole toinenkaan, sillä hirvio syntyy saman ja toisen välissa. Braidotti ilmaisee saman ajatuksen paradoksina: hirviömaailman toinen on sekä lineaariseksi että rakenteellisesti keskeinen normailin ihmissubjektuuden havaitsemiselle. Surullista tässä havaitsemisessä on se, että ero ymmärretään aina tietyistä turvallisesta, yleisesti hyväksytyistä, ns. normaalisista (valkoisen heteromiehen) positioista negatiivisista, jolloin poikkeavia ovat esimerkiksi mustat, homoseksuaalit, vammaiset jne.

Hirviöllä ei ole omaa olemusta, vaan se on liikkuva merkki, jolle Braidotti ehdottaa seuraavaa käsitteellistämistä:

Hirvio on tapahtuma, jolla ei ole pysyvää kohdetta. Se synnyttää tietoa kiertotienä, joskus mita jätettömämpänä ei-objektina. Se on niin hukas, että se saa ensiklopedistit hermostuneiksi. Mutta hirviömaailman toinen ilmestyy toistojen taidellisuudessa nomadisuutta syklissä yhä uudelleen diskursiiviselle nytaamolle. Se jatkaa mielikuvituksen, mutta myös tieteellisten tieto-väitteiden ahdistusta. Ito ei katoa. Ja koska tämä eron ruumiillisuutta liikkuu, virtaa, muuttuu; koska se pitää diskursiivisissa liikkeissä asettumatta koskaan niinhin, koska se väistyy meitä juuri hahmavittamalla meidät, ei koskaan voida tietää mitään seurasta hirvio näyttää eläköitä meitä se tulee. Koska me emme voi tietää, hirviö aina lopulta nappaa meidät (DC, 150)

Lopuksi

Nomadinen naisfeministisubjekti ja radikaali sukupuolieron teoria ovat saaneet aikaan jännittäviä polkuja feministisen tutkimuksen kartassossa. Niiden kautta on helppo ymmärtää, mitä subjektuuden vähittäinen mutata jatkuva rakentuminen, samoin kuin sen jatkuva neuvottelu sukupuolien ja seksuaalisuuden kanssa tarkoittavat. Naisfeministisubjektin seksuaalisuus ei ole ennalta määrättyä tai sidottua, se mahdollistaa monet erilaisia ja jopa yhäaikaistaset positiot. Yhtä helppoa on kuitenkin ongelmallisuutta naisfeministisen nomadisen tilan ja myös se, keitä nämä naisfeministit ovat. Naisfeministisubjekti ei ole pelkustaan epistemologinen käsite, vaan myös puhuva subjekti. Onko naisfeministisubjekti lentokenkien auliossa lukeva professori? Voiko hän olla kotona? Kuka muu hän voi olla?

Braidotti vastaa, että naisfeministisubjekti on kaikkialla maailmassa liikkuva monikulttuurinen nomadi. Hän on mukautaja ennemminkin kuin vartainen paimentolainen. Naisen, feministin ja subjektin käsitteellisten

erien merkityksiä Braidotti havainnollistaa vertauksella Eurooppaan. Nomadisubjektilla kuten Euroopalla on monia historioita, muistoja ja sisäisiä erilaisuuksia, jotka yhdessä muodostavat juuri tietyn, ainutlaatuisen kokonaisuuden.

Sosiologian tutkijana minua kiinnostaa, millaisen yhteison naisfeministisubjekti muodostavat. Ja miten sosiaalisuus ymmärretään tässä radikaalin sukupuolieron teoriassa? Koska Braidotti on filosofi, häntä on kohtuuden nimessä luettava filosofina eikä yhteiskuntateoreetikkona. Toisaalta hän ottaa kantaa moniin yhteiskuntapolitiisiin keskusteluihin, ja hänen kiinnostuksensa kohteet ulottuvat EU:sta ekofeminismiin ja maailmantaloudesta musiikkivideoihin. Siksi myös hänen sukupuolieron teoriaan voi perustellusti kysyä, miten eri asemassa olevat naiset saadaan keskusteluyhteyteen ja miten nämä eri(arvoiset) asemat voidaan ottaa vakavasti.

Bradottilainen sukupuolieron teoria on erotettava siitä 1970-luvun radikaalifeminismistä²⁵, jossa korostettiin naiseuden ja luonnon mystistä yhteyttä ja nostettiin keskeisiksi naiseuden ikuisuutta lanseeraavat käsitteet kuten äitiys, naisien välinen sisarus ja niin edelleen. Tässä radikaalissa feminismin mallissa voidaan tunnistaa pyrkimys naisten oman vastayhteiskunnan perustaminen. Koska naiseus ei pääse patriarkaalisissa yhteisöissä esille, on naisten paettava patriarkatin ulkopuolelle. Braidotti (RS, 84–85) kuitenkin syyttää tällaista "sosiologisia reduktionismia" feminismin vrittamista ansoista, joissa kaksijakoinen luokkajajelu asettaa naisen patriarkaalisista järjestelmistä vastaan. Tällaisessa utopiasa naiseus tulee yhteiskunnan ulkopuolinen, muukalainen patriarkaliseen järjestelmään nähden. Ansujen välttämiseksi Braidotti hakee yhteisöllisyyden diskursiivisena tuotantoverkostona, nomadisuutta rihmattona, kuten edellä on esitelty.

Sukupuoliero onkin bradottilaisessa nomadisuudessa irrotettu aikaisemmista diskursiivisista yhteyksistään, ja Braidotti monien muiden feministiautelijoiden ohella on alkanut käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa tehdeksään tilaa naisille ja naiseudelle tieteellisissä diskursseissa (vrt. Parvikko 1993, 1–3). Braidotti pitää tiedettä ja teknologiaa mahdollisina liittolaisina feministisessä projektissaan, jossa naisia ja mm. luontoa sortavasta ajattelusta halutaan eroon. Alustavien kahvijakojen poisami-

nen ei kuitenkaan tarkoita oppositioiden ehtojen kääntämistä. Toisin sanoen braidotillaisen feminismiin päämäärä ei ole se, että traditionaalisesti toissijaisessa asemassa olevat naiset pyritäisiin integroimaan "ensimmäisen luokan kansalaisiin" vallan keskiöön. (TTN, 176–177.)

Mieskeskeisen tieteen maailmankuva pitäisi muuttua, sillä se on toisarvoisinaan kaikki muu paitsi länsimaiset miesyksilöt: naiset, lapset, muut "rodut", vieraat kulttuurit, alemmat luokat, vammaiset ihmiset ja luonnon. Braidotti kutsuu tällaista tieteen piirrettä transsendentaaliseksi narsismiksi. Tiede tuottaa todellisuutta vahadiskurssina, ja siksi valian, tiedon ja totuuden ongelmatikka on hedelmällisiä maaperää feministitieteilijöille. Tieteellisen totuuden legitimaatio muodostaa poliittisen väkiväkymyksen: mikä sallitaan tieteellisesti validina, mikä nimeään, luetaan mukaan, hyväksytään, kanonisoidaan ja rahoitetaan. Yksi Braidotin tärkeinä pitämistä tavoitteista on, että naisutkimus saadaan akademian täysivaltaiseksi jäseneksi. Tähän tavoitteeseen han on pyrkinyt tekemällä töitä eurooppalaisen naisutkimuksen verkostoitumisen ja yhteisten tutkimushankkeiden puolesta (EU:n rahoittama Athena-verkosto) sekä kehittämällä naisutkimuksen eurooppalaisia kouluuksia (NOLSE-kesäkoulu). Vasta akateemisen täysivaltaisuuden saavuttaessaan naisleminisubjektien kollektiivilla on myös poliittisia ja tieteellisiä voimaa.²⁶

Viitteet

- 1 Braidotti 1994 (=NS), 101.
- 2 Olen suomentanut käsitteen "subjectivity" subjektinudeksi. Monissa kohdissa Braidotti käyttää myös käsitettä "subjekt". Subjektius ei viittaa tussa subjektiviteuteen, "omakohtaiseen kokemukseen", vaan laajasti subjektin aihepiiriin, ongelmatikkaan.
- 3 *Patients of Dissimulate*-teos ei ole suomentettu kokonaan.
- 4 Radikaali merkityksessä "poikkeava" sopii kyseiselle teorialle, kun sitä tarkastellaan feministisen epistemologian sisällä. Feministisessä epistemologiassa, etenkin suomalaisessa keskustelussa, näyttäisi naiseuden merkitys syntyvän edelleen miehisen tilan kautta. Tasa-arvoajattelun on osoittanut naisille aukoja miehisen järjestäytymisen sen sijasta, että koko sosiaalinen järjestys suhteessa sukupuoleen kyseenalaistettaisiin. Olen pannut sanan radikaali sulkuuihin, sillä myöhemmissä teksteissään Braidotti (esim. 1998) puhuu sukupuolieron teoriasia tai ajattelusta.
- 5 Visioiminen on ehkä hieman huono sana tässä yhteydessä, sillä trigereäviä seuraten Braidotti kritisoi kulttuurimme ja erityisesti tieteen yksipuolista uskoa "nakoasiin". Tsimerikkis freudilaisessa psykonaalyysissa perinteessä miehen ja naisen seksuaalisuus asetuu eriarvoiseen asemaan juuri "nähäviän" ja "ei-nähäviän" mukaan (penis ja vagina). Visioiminen voitaisiin korvata vaikkapa "uuden tuntemisella" tai "uuden miehmisellä", jota termiä Ann Kottunen käyttää Naisutkimuksen sisällöllisen kehittämisen seminaarissa (2.9. 1997 Turku, vii NS 71).
- 6 Toinen keskeinen filosofi on Michel Foucault, joka on Braidotin ajattelulle monesakin syys-tä merkittävä. Ensimmäkin Foucaultin tavoin Braidotti pitää valtaa keskeisenä aspektina (feminismissä) tutkimuksessa. Toiseksi, Foucaultin laisessa tutkimusavassa yhdistään kahinajako ns. tekstiin ja ns. todellisuuteen, mitä samaa on braidotillaisessa tutkimusotessa. Samalla molemmat vastustavat Jacques Derridan "tekstuaalisen ylivaltaa". Kolmannenkin molemmat ovat kiinnostuneet subjektin hahmotamisesta uudelleen siten, että universaalien teorian tai lopullisten synneiden luottaminen ei ole tavoiteltavaa. Myöskään tekijälle ei anneta etuoikeutettua asemaa ilmaistavaan nähtöön, sillä myöskinmodernissa tietessä ajattelun merkitys pienenee ja diskursusin oma erityisyys nostetaan esille. Tässä yhteydessä on huomautettava, että Braidotti ei tee Foucaultin laisia diskursiivisia analyysejä. Hän ei käytä koko käsitettä Deleuzea seurata ruumiillisuuden käsitteellistämiseen Spinozalla, jonka käsitteitä "minin ruumis pysyy" han pitää lähtökohtanaan. Ruumiis ei ole paikka tietoiselle subjektille eikä organisesti määritelty kohde, vaan, kuten kirjaa, ruumiis voidaan analysoida paremmin ajatelmalla mitä se voi tehdä tai asioita joita se voi suorittaa, tai mitä yhteyksiä se voi luoda millaisissa transformatioissa lapikäydä ja millaisia yhteyksiä se muodostaa muiden ruumiiden kanssa, ja miten se voi hyödyntää voimavarojaan (Grosz 1994, Deleuze & Parnet 1987, 74). Eläimetönällä ruumiilla Deleuze tarkoittaa rajaa tai tendenssia, johon kaikki ruumiit haltaavat. Eläimetön ruumiis ei siis tarkoita ruumiisista, jolla olisi vaan poistettu fyysinen sisäisyys. (Deleuze & Guattari 1988.)
- 8 Tämä käsitys halusta on löydettävissä Spinozalla ja Nietzscheillä. Deleuze ja Guattari (1977, 35–37) kuvaavat halua koneena tai yhdistelmäna koneista. Käsitteen halukone korvaa heillä perinteisen subjektiviteetiksi. Elizabeth Grosz (1994, 198) kuvaa käsitettä seuraavasti: "Deleuzen käsite halukone vastustaa yhden tai yhtenäisen käsitettä... Ne (=halukoneet, huon-

- ki) eivät representioit todellisia, ne ovat todellisia. Ne muodostavat, ilman järkeä, individualistisen, kollektiivisen ja sosiaalisen todellisuuden.
- 9 Rikkinäköisiä Deleuze korvaa vanhan käsityksen tiedonpuusta, jonka juuret kulkevat lineaarisesti. Rikkinäköisiä Deleuze poikkeuslauseissa: se on silmistä ja näkyvyydestä (Ks. Grosz 1994, 203–204; NS 23; Deleuze & Guattari 1988). Nomadinen tuleminen (nomadic becoming), jolla Braidotti viittaa erityisesti naislenninaiheisiin synnyttämään, tarkentaa paitsi voimakasta läheisyyttä, myös intensiivistä sisäistä yhteyttä. Nomadinen tuleminen on "performatiivinen metafora", se salli muuten epävarmuuksien tiedon, kokemusten ja vuorovaikutuksen laajitella toisensa. (NS, 5–6, INN)
- 10 "Nomadic Philosopher: A Conversation with Rosi Braidotti, with Kathleen O'Grady" <http://www.arte-de-ouva.edu/gw/studies/braidotti/>.
- 11 Samassa julkaisussa Braidotti kertoo deleuze deleuze muuttuvuuden noususta Yhdysvalloissa. Hänen mukaansa oikea tapa sohtautua tieteellisiin muutoksiin ja hokeen on olla from-nen ja pysyvästä mistä etualalla.
- 12 Psykoanalyttinen teoria muuttuu kantasolujen ajattelun, jossa ihmisiä pidetään kokonaan subjektina, joka on tietoinen itsestään ja ympäristöstään. Psykoanalyttisen teorian subjekti on hajautunut (ks. arosz-artikkelit tässä teoksessa).
- 13 Katoa naiskirjallisuudesta esim. Mori 1990, Siivonen 1984, Aunonen & Linnemäki 1990, Parvikkola 1993.
- 14 Katsoa Linnemäen kunnosti luomien tähän asiaan, mistä kirjoitukset hänelle.
- 15 Heidän myöhemmin julkaisemissa (NS, 29) Braidotti kirjoittaa: "Aivan kuin oikein nomadi, jotka myllevät ovat väärässä havaita subjektiivinen – nomadinen ajattelu on vähemmistöpostino." Mielikuvan tana on enemminkin poliittinen kannanotto kuin romantinen paimento-läsnäolo.
- 16 Braidotti itse puolestaan metateoriaväitöksiä vastaan litaamalla "figuraatioiden politiikka" paikantamisen politiikkaan: "A figuration is no mere metaphor but a politically informed cognitive map that reads the present in terms of one's embedded situation. Based on Adrienne Rich's theory of 'the politics of location', it has been redefined with the insight of poststructuralist notions of the materiality of discourse – to evolve Donna Haraway's idea of situated knowledges – as embodied genealogies of enmeshed accountability" (INN).
- 17 For me, "being in the world" means already "being sexual" so that if "I" am not sexual, "I am not at all".
- 18 Ihaillessa radikaalissa feminismissä on käsitelty kasitella "autocoscienza", joka suomeksi on lähinnä "tietoisuus" ja joka pohjaa amerikkalaisen naisten ryhmässä tapahtuvan tietoisuuden herättämisen (consciousness-raising) perinteeseen. Autocoscienza tarkoittaa itsen havaitsemista ja uudelleen rakentamista (Kemp & Bonn 1993, 6).
- 19 Käännos ei ole sinänsä kukaan, koska Braidottilla on tässä kohdalla kasitella essence. Tällä hän viittaa myös toisella esittämässä ligituun "kutenkin se (inguran "naisus", ki) mielestään inkisite feminismien kahsoisdoisun toisalla se glorioi materiaalisia voimia alkuperäisessä naissubjektin voimistamiselle: mutta toisalla se paimottaa sitä, että ainamilla on miehen psykososiaalisen sopimuksen perusta" (SP). On huomattava, että subjekti ei ole ingurain vaan Braidottiin kättä tana termi.
- 20 Myös teoria, erityisesti filosofia, on haakunut avoista sulkeutumisella monet puhtaan pois – ei-miehet, ei-välköt, ei-oppineet jne. Näiden toisella haakunavien kuvien rakenteell-

nen valitavuus saa minun epäilemään teorioiden kykyä, saati sitten moraalista ja poliittista tahoa. Toimia ei-hegemonisella ja ei-possulkevalle tavalla." (NS, 33)

- 21 Nomadistinen, uusi ajattelu koskee subituumista eroihin ylläpäättämisen, eroja voi ajatella myös positiivisesti, nkautena (INN, 164). Erojen puhloma on tietenkin "er" asia kuin alitussubiteiden ylläpäättämisen, toisin sanoen braidottilainen feminismi ei mielestään uusliberalismia.

22 Braidotti on myöhemmin keskustelussaan korostanut sitä, että hän asettaa sukupuolien Riitasmussa eikä hankin korostettua asemaan muiden subjektin rakentajien tekijöiden jaksessa takaa-alle. Nomadic subjects -teoksessa nännä edellä mainitut erot ovat jo selvemmin esillä. Sukupuolierolla kuitenkin on suuri merkitys subjektin rakentamiselle. Mainittavaa eristä on vielä huomattava, että feminismittajat puhuvat nykyään roolien sijasta ihonvarista jätän erityisyydestä.

- 23 "We are not naturally pacifists, we are neither Cassandras nor Antigones. We are the guerilla girls, we are the riot girls, we want to resist but we also want to have fun. We women want our imaginary, we want our own projected selves, we want to design the world in our glorious image... We are sick of the death squads of the phallus with its essential accessories: abstract masculinity, racist femininity, racism, and violence. In our lively, burning eyes, the male-dominated death apparatus – also known as Thanatos – is doomed" (Braidotti & Butler 1994, 206).

24 Perusteelliseen mielikuvituksen voimaa ja sen yhteyksiä synnyttämään lapsen Braidotti kasittele artikkelissaan "Signs of Wonder and Traces of Doubt" 1996 (=DG).

- 25 On muistettava, että samaisella vuosikymmenellä oli monia eri feministisiä tutkimusmuuttia (ks. Korunen & Lijestrom 1996, 28–30).

26 Kirjoitteen Sara Hämäläälle, Anneli Antioselle, Marianne Lijestromille ja Joha Hekmanille käsikirjoitukseni kommentoimista.

Kirjallisuus

Rosi Braidottiin kirjoitukset

- Braidotti, Rosi (RS) 1993. *Ritasmuuttia*. (Alkup. *Patterns of Dissonance: A Study of Women in Contemporary Philosophy* 1991, Polity Press, Cambridge.) Vastalppina, Tampere.
- Braidotti, Rosi (NS) 1994. *Nomadic Subjects: Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*. Columbia University Press, New York.
- Braidotti, Rosi, C. harkiewicz, Iva, Hansler, Sabine and saskia Wieringa (ICS) 1994. *Women, the Environment and Sustainable Development: towards a Theoretical Synthesis*. Zed Books Ltd in association with INSTRW London and New Jersey.
- Braidotti, Rosi (INN) 1994. *Towards a New Nomadism: Feminism and Deleuzian Tracks of Metaphysics and Metabolism*. Teoksessa Boudas, Constantia & Olkowski, Dorothea (toim.): *Gilles Deleuze and the Theater of Philosophy*. Routledge, London, 159–186.
- Braidotti, Rosi & Butler, Judith 1994. "Feminism by any other name" *differences* 6.2–3, 27–61.
- Braidotti, Rosi (IJ) 1995. "Me Tarzan and you Jane? Reconstructions of femininity and Masculinity in Science Fiction Horror Films". Teoksessa Linnemä, Dori and Ingeborg Nixon (toim.): *Woman as Monster in Literature and the Media*. University of Copenhagen Press, Copenhagen, 9–16.

- Braddon, Rosi (D.C.) 1996. "Signs of Wonder and Traces of Doubt: on Iterology and Embodied Differences". Teoksessa Lykke, Nina & Braddon, Rosi (toim.): *Between Monsters, Goddesses and Cyborgs. Feminist Confrontations with Science, Medicine and Cyberspace*. Zet Books Ltd, London and New Jersey, 135–152.
- Braddon, Rosi 1996. *Cyberfeminism with a difference*. Internet, http://www.let.ruu.nl/wo-mens_studies/roskyberfem.htm (3.7.1996), 1–17.
- Braddon, Rosi (FN) 1996. *Figurations of Nomadism*. Key-note address delivered at the 20th Conference of the International Association for Philosophy and Literature (SOAS), "Dramas of Culture" held at George Mason University, May 8–11.
- Braddon, Rosi (M) 1997. "Meta(l)morphoses". *Theory, Culture & Society* 14.2, 67–80.
- Braddon, Rosi 1998. "Sexual Difference Theory". Keskikortissa AIIH:ENA-projekti.
- Braddon, Rosi (T) 2000. "Teratologies". Teoksessa Buchman, Ian & Colebrook, Claire (toim.): *Deleuze and Feminist Theory*. Edinburgh University Press, Edinburgh, 156–172.

Liisa Rosi Braddonin kirjoituksista, ks. <http://www.cclde.mcgill.ca/feminism/Braddon.htm>.

Muu lähdekirjallisuus

- Avonen, Soili & Luomaki, Eija 1990. *Pinnittuna sukupuoli*. Tampereen yliopiston Naisutkimuskesken julkaisu N/2.
- Barber, Victoria 1997. "Definition and the Question of Woman". *Hypatia* 12.2, 185–215.
- de Lauretis, Teresa 1987. *Technologies of Gender: Essays on Theory, Film, and Fiction*. Indiana University Press, Bloomington.
- de Lauretis, Teresa 1988. "Feminist Studies/Critical Studies: Issues, Terms, and Contexts". Teoksessa de Lauretis, Teresa (toim.) *Feminist Studies/Critical Studies*. Macmillan Press, London, 1–19.
- de Lauretis, Teresa 1990. "Eccentric Subjects: Feminist Theory and Historical Consciousness". *Feminist Studies*, 16.1, 115–150.
- Deleuze, Gilles & Guattari, Felix 1977. *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia*. Viking Press, New York.
- Deleuze, Gilles & Parnet, Claire 1987. *Dialogues*. Athlone Press, London.
- Deleuze, Gilles & Guattari, Felix 1988. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Athlone Press, London.
- Deleuze, Gilles 1992. *Automaatit kirjoituksia vuosilta 1967–1986*. Toimittaneet Korkavirta, Jussi, Rahnkonen, Keijo & Vähämäki, Jussi. Gaudeamus, Helsinki.
- Donceaul, Michel 1998. *Seksuaalisuuden historia: tiedonhalu, nautintojen käyriä, huoli itsestä*. Gaudeamus, Helsinki.
- Gatens, Moira 1996. *Imaginary Bodies: Film, Power and Corporeality*. Routledge, London.
- Grosz, Elizabeth 1994. "A Thousand Tiny Sexes: Feminism and Rhizomatics". Teoksessa Boudas, Constantine V & Olkowski, Dorothea (toim.) *Gilles Deleuze and the Theater of Philosophy*, 187–210.
- Harding, Sandra 1991. *Whose Science? Whose Knowledge?* Open University Press, Milton Keynes.
- Hennama, Sara 1993. "Pakka tutkimuksessa: Henkilökohtaisen pakkaamatyöksen vaatimus naisutkimuksessa". *Naisutkimus – Kriminologian* 6.1, 22–35.

- Husso, Maria & Kaskisari, Marja 1996. "Nomadisen subjektin jäljillä. Filosofit Rosi Braddonin haastattelu". *niine* 3, 62–65.
- Irigaray, Luce 1985a. *Speculum of the Other Woman*. Cornell University Press, New York 1985. (Alkuperä *Speculum de l'autre femme* 1974, Les Éditions de Minuit, Paris.)
- Irigaray, Luce 1985b. *This Sex which is Not One*. Cornell University Press, New York. (Alkuperä *Ceci qui n'en est pas une* 1977, Minuit, Paris.)
- Irigaray, Luce 1996. *Sukupuolien eriytyminen*. Gaudeamus, Helsinki. (Alkuperä *Éthique de la différence sexuelle* 1984, Minuit, Paris.)
- Jardine, Alice A. 1985. *Gynesis. Configurations of Woman and Modernity*. Cornell University Press, Ithaca & New York.
- Jokinen, Eeva 1997. *Väsyneä äiti: äitiyden omatunnetuksi tuleminen*. Gaudeamus, Helsinki.
- Kemp, Sandra & Bono, Paola (toim.) 1993. *The Loner's Mirror: Italian Perspectives on Feminist Theory*. Routledge, London.
- Koivunen, Anu & Liljestrom, Marianne 1996. "Kritiikki, visio, muutos – feministinen purkaminen ja rakentamiskeskittely". Teoksessa Koivunen, Anu & Liljestrom, Marianne (toim.): *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere, 9–34.
- Kristeva, Julia 1982. *Powers of Horror: An Essay on Abjection*. Columbia University Press, New York.
- Moi, Toril 1990. *Sexual/Textual Politics: Feminist Literary Theory*. Routledge, London.
- Mortensen, Ellen 1996. "Bitches and Nomads: The Dynamic Imperative in Feminist Theory". *NORA. Nordic Journal of Women's Studies* 1.4, 53–62.
- Parvikkola, Tiina 1993. Luce Irigaray ja miehen diskurssin kielitama sukupuoli. *Naisutkimusraportteja 2*. Saja D. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Silverman, Pia 1984. *Avuuttu solmuun. Naisnäkökulma ja miehen diskurssi*. Gaudeamus, Helsinki.
- Spivak, Gayatri Chakravorty 1993. *Outside in the Teaching Machine*. Routledge, New York.
- Spivak, Gayatri Chakravorty 1996. *Maailman kolmannen vastapaino*. Vastapaino, Tampere.

Anneli Anttonen, Kirsti Lempiäinen ja Marianne Liljeström (toim.)

Feministejä

– Aikamme ajattelijoina

Feminismi on yksi aikamme tärkeimmistä ja näkyvimmistä aatevirtauksista. Se on kritisoinut filosofikuninkaiden totuuksia ja kysynyt, miten voimme ajatella, tietää ja toimia toisin. Feminismi on myös visio yhteiskunnasta, missä sukupuoli vapauttaa eikä vangitse.

Feministinen teoria ja kritiikki muodostavat monikerroksisen keskustelujen kentän.

Feministejä – Aikamme ajattelijoina on erinomainen tapa tutustua neljäntoista teoreetikon ajatusmaailmaan. Kirjassa esitellään Rosi Braidotti, Judith Butler, Mary Daly, Teresa de Lauretis, Elizabeth Grosz, Donna Haraway, Sandra Harding, bell hooks, Luce Irigaray, Nancy K. Miller, Adrienne Rich, Joan Scott, Gayatri Chakravorty Spivak ja Iris Marion Young.

Kirja on kirjoitettu naistutkimuksen opiskelijoille, tutkijoille ja kaikille niille, jotka ovat kiinnostuneita nykyteorioista ja etenkin feminismin ajatusmaailmasta.

K 16.8

Kuvat Tiina Uusinen
Kansi Petri Nuorinen

ISBN 951-768-066-X

9 789517 680660